

Busstrafiken Stockholm-Haninge, en återblick

(Backspegeln nr 5, ©copyright Mauritz Henriksson 1999)

Detta är troligtvis en av de första bussarna som trafikerade Enskede - Hanviken. Viss osäkerhet råder huruvida det är Carl Gustav Ferdinand Ring som sitter vid ratten. På sidan står det textat Enskede-Hanviken-Vendelsö. Okänd fotograf, fotot ur Runar Alvesäters samlingar.

Norr om Drevviken började all busstrafik på privat initiativ. Anledningen var helt enkelt att det inte fanns någon järnväg eller båtförbindelse tillgänglig för transport in till Stockholm. Däremot gick det spårvagnar ut till Enskede. Och det var till eller från Stockholm som folk reste.

Trots att det här avsnittet skall handla om busstrafiken mot Haninge, så måste man börja titta på trafiken mot Hanviken på gränsen till Tyresö. För de flesta linjer mot Haninge är förgreningar eller förlängningar av den.

Den första kända busslinjen startades i maj 1916 av Karl Gustav Ferdinand Ring och kördes med två turer på vardera lördagar och söndagar. Han körde mellan spårvägsändhållplatsen i Enskede och stadsgränsen mot Tyresö vid Hanviken.

Denna linje körde Ring fram till hösten. Åren 1917 och 1918 förekom det ingen trafik alls. Det var ju under första världskriget, så man kan anta att det var ont om både bränsle och däck

Men sommaren 1919 satte Ring fart på "karetan" igen, och körde samma linje fram till november. Dock fortfarande bara under helgerna.

En man vid namn Carl Ryd började samma år att köra mellan Handens Station och Dalarö med persondroskor.

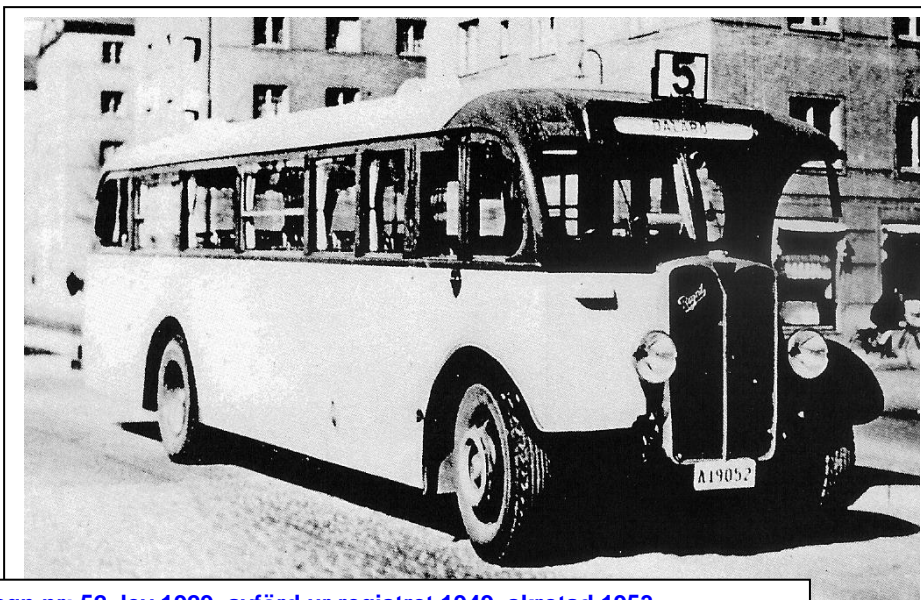
På våren 1920 fick åtta man tillstånd att köra buss mellan Enskede och Hanviken. En man fick tillstånd att köra mellan Enskede och Älta. Någon körde Enskede-Sköndal-Södertörns Villastad. Två man fick varsitt tillstånd att köra till Drevvikens station respektive Trångsunds station. I november det året fick tre man tillstånd att köra Enskede-Kumla-Vendelsö Gård, och ytterligare en till Gudö Bro.

Carl Ryd förlängde sin linje Dalarö- Handen ända in till Södra Bantorget, nuvarande Medborgarplatsen. Dock utan tillstånd. Han registrerade också bolaget Dalarö Trafik AB. Ingen av dessa körde över vintern, utom linjen Enskede-Älta.

Detta var upptakten till vad som året efter, 1921, skulle bli en explosion på bussmarknaden. Tjugo olika personer fick tillstånd att köra buss från Enskede mot Tyresö och Vendelsö. Någon samordnad tidtabell fanns inte. Alla körde inte ens regelbundet.

Flera av dessa körde bara när det behövde förstärkas. Det var fler tillstånd än vad som någonsin senare förekommit på ett område i Stockholms-trakten.

På sommaren 1921 förlängdes Vendelsölinjen till Vendelsö Malm och vissa turer ända till Handens station. Trafiken fortsatte under vintern 1921-22 till Älta, Hanviken, Gudö och Vendelsö.

**Vagn nr: 52, lev.1929, avförd ur registret 1949, skrotad 1953.
1933 hände detta:**

21:30 turen från Ringvägen till Dalarö, vid hållplatsen Gålovägen, blev det motorbrand, eldsläckare som var obligatorisk i vagnarna räckte inte för att släcka branden, detta gjorde att karossen antändes och brann upp, chassiet skickades till ASJ i Linköping. Fotot är på den nya karossen 1935 vid Skanstull. Ryktet säger att personalen skulle ha varit inne på någon av gårdarna vid Gålö och rumlut med några pigor och inte uppmärksammat händelsen. Sant eller inte ????

Fotot ur Runar Alvesäters samlingar

Som ni förstår var det en salig röra på busstrafiken under det gångna året. Det hade till följd att på våren 1922 försökte myndigheterna skapa någon sorts ordning på eländet. Därför började man skilja på tillstånd för, dels regelbunden trafik, dels oregelbunden d.v.s. förstärkningstrafik. Dessutom tvingade man på åkarna en tidtabell att köra efter.

En man vid namn Törnlof började detta år att bedriva trafik mellan Österhaninge och Ringvägen. Huruvida han hade tillstånd att köra ända in till Ringvägen finns det ingen uppgift om.

Annars var det nämligen så att bussar inte fick gå parallellt med spårvagnslinjen som gick över Skanstull till Enskede. Carl Ryd körde ju sin linje utan tillstånd.

Hanviksbacken, på Vendelsövägen, var avstängd p.g.a. vägarbete under juni-augusti detta år. Det innebar att Vendelsöbussarna fick köra Dalaröv, nuvarande Nynäsvägen, via Handen till Vendelsö.

Vintern 1922-23 började Carl Ryd att köra sin Dalarölinje året runt. Från och med denna vinter har det funnits bussförbindelse mellan Sthlm Vendelsö, Handen och Dalarö hela året.

Året 1923 avlöste en man vid namn E.G. Werner tidigare nämnda Törnlof på körningen Ringvägen-Österhaninge. Han förlängde dessutom linjen till Hammersta söder om Landfjärden. Han hade en kombinerad last- och personbil, men upphörde med körningen till hösten.

Under det här året tilläts fler bussar att köra ända in till Ringvägen. Fram till årsslutet 1923 hade 31 man haft tillstånd att bedriva trafik på området.

1924 köpte Carl Ryd två stycken täckta Fordbussar till sin trafik. Från och med detta år fick han också tillstånd att köra sin linje ända in till Södra Bantorget. Handens G:la Bussgarage invigs det här året.

Det är inte det garage man håller till i idag. Det gamla låg vid korsningen Dalarövägen-Runstensvägen. Ungefär där översta flerfamiljshuset vid Handens sjukhus ligger.

Med tanke på hur många åkare som haft tillstånd under de gångna åren, så förstår man att det var dags att organisera trafiken lite bättre. Inte bara myndigheterna insåg det. Även åkarna tyckte nog det. För i juni bildade dom Trafikföreningen Drevviken U.P.A. Liknande föreningar bildades lite var stans runt Stockholm.

Passagerarantalet ökade de närmaste åren, och även antalet turer ökade stadigt. Däremot tillkom inte så många nya linjer- sträckningar.

Men 1927 då började Trafikföreningen Drevviken att köra mellan Ringvägen och Stortorp. Ändhållplats blev vid Stortorpsvägen/Prinz väg.

Den 20 juni startade Nynäsbanan upp en linje mellan Handens station och Vendelsö Såg. Den körde Carl Ryd på entreprenad. Det var inte ovanligt att linjer kördes på det sättet på den tiden heller. I dag körs ju det mesta av SL:s trafik på anbud. Det är bara, april -99, innerstaden som inte gör det.

I början på 1928 sålde Carl Ryd sitt åkeri till Leonard Janson. Företaget fick nu namnet Dalarö Nya Trafik AB, som också övertog Nynäsbanans linje mellan Handen och Vendelsö Såg.
Södertörns Trafik AB bildas också under året 1928.

Någon gång under det sena 20-talet började Konrad Gustavsson i Västerhaninge att köra en linje mellan Västerhaninge station och Årsta Havsbad. Tyvärr finns det inget exakt årtal för den starten. Däremot vet man att han bl. a. hade en buss av märket Studebaker.

Volvo typ Lv 70, 1932 års modell, 70 hkr, 27 passagerare. Vagn nr 7 i Nynäsbanans ägo, reg. nr. B 6860. På bilden är den skyltad Västerhaninge, men det framgår inte varifrån, eller var den befinner sig.

Okänd .fotograf, ur Runar Alvesäters samlingar

(Så här inom parantes kan nämnas att det var denna Konrad

Gustavsson som hjälpte Karl Litzèn att skaffa körkort för buss. Karl L. som började att köra i Handengaraget 1931, och som i maj –99 har varit med i radioprogrammet "Linje 800" och berättat om sina erfarenheter som bussförare.)

Den 15 maj 1930 ökades linjenätet ut med en linje från Södra Bantorget till Norrby. Denna linje gick Dalarövägen, nuvarande Nynäsvägen, till Norrby. I september tillkom också linjen Södra Bantorget – Lissma.
Södertörns Trafik AB tar över en del linjer från Trafikföreningen Drevviken

I november samma år går Södertörns Trafik AB upp i det nybildade Brännkyrka och Södertörns Trafik AB, BST, som också köper upp Dalarö Nya Trafik AB.

Man inför också linjenummer detta år.

1931, den 15 maj, öppnas linjen Ringvägen–Årsta Havsbad via Handen-Dalarövägen-Årsta Havsbadsvägen. Norrby börjar trafikeras året runt. De ett år gamla linjenummren byts ut till de nummer vi känner igen från tiden före SL i början av 70-talet.

Linjenummren blev följande:

**Nr 1 Vendelsö,
nr 4 Södert. Villastad,
nr 5 Dalarö,
nr 7 Stortorp,
nr 9 Årsta Havsbad,
nr 10 Tyresö,
nr 11 Lissma,
nr 12 Norrby.**

Nr 2 blev kvar några år till Älta. Senare förlängdes Dalarö med nr 6 till Smådalarö.

Om vi till dessa lägger till Nynäsbanans linjer mellan Handen och Vendelsö, samt Västerhaninge-Årsta Havsbad så har vi från året 1931 det busslinjenät som vi har kvar än i dag. Bara två linjer har försvunnit. Mellan Nynäsvägen och Lissma finns idag ingen busslinje, och på Årsta Havsbadsvägen mellan korset Dalaröv/Österhaningeväg. och Årsta Havsbad finns heller ingen busslinje numera.

Ny bussförbindelse i Haninge kommun är bara mellan Handen och Tungelsta, plus några mindre linjer som betjänar de bostadsområden som har tillkommit på senare år.

1932 övertog Nynäsbanan linjen mellan Västerhaninge och Årsta Havsbad från Konrad Gustavsson.

1933 flyttar Brännkyrka & Södertörn Trafik AB, BST, alla sina linjer till Ringvägen på Södermalm.

1936 tar BST över linjerna Handen-Vendelsö och Västerhaninge-Årsta Havsbad från Nynäsbanan.

1938 köpte Saltsjöbanan, som ägdes av Wallenberg, upp både Värmdö-trafiken och Södertörnstrafiken. Här ute hos oss i Haninge, blev det Busstrafiken Stockholm-Södertörn, BSS, som drev trafiken fram till det att Landstinget, SL, övertog all trafik.

Nuvarande bussgaraget på Dalaröv i Handen invigdes det året.

Faktauppgifterna till denna sammanställning har jag fått av före detta bussföraren Runar Alvesäter. Han är uppvuxen i Handen och har ägnat en stor del av sitt liv åt att samla på sig både bilder och kopior på arkivmaterial. Förutom den kunskap och erfarenheten som han "dragit på sig" under åren.

SNABBÖVERSIKT

1916	K.G.F. Ring startar första busslinjen Enskede - Hanviken Carl Ryd startar linje Dalarö – Handen med personbil
1920	startas busslinje från Enskede till Älta, Vendelsö Gård, Södertörns Villastad, Trångsunds och Drevvikens stn. Ryd förlänger Dalarö-Handen till S:a Bantorget, och registrerar Dalarö Trafik AB Vendelsölinjen förlängs till Vendelsö Malm börjar vintertrafik till Älta, Hanviken och Vendelsö.
1922	tvingas åkarna på en tidtabell Törnlof börjar köra Ringvägen – Österhaninge
1922-23	Ryd börjar köra Dalarölinjen året runt
1923	E.G. Werner kör Ringvägen-Österhaninge-Hammersta Flera bussar får tillstånd att köra in till Ringvägen. Vid årsskiftet hade 31 man haft tillstånd till trafik. Ryd köper täckta bussar och får tillstånd att köra in till S:a Bantorget. Handens gamla bussgarage invigs Trafikföreningen Drevviken U.P.A. bildas
1927	Trafikföreningen Drevviken börjar köra Ringv.-Stortorp. Den 20 juni startar Nynäsbanan busslinjen Handens Station–Vendelsö.
1928	Ryd säljer till Leonard Jansson och Dalarö Nya Trafik bildas. Södertörns Trafik AB bildas samma år. I slutet av 20-talet börjar också Konrad Gustavsson köra Västerhaninge–Årsta Havsbad.

- 1930 15 maj startas linjen S:a Bantorget – Norrby
Södertörns Trafik AB tar över linjer från Trafikföreningen
Drevviken
- Linjen S:a Bantorget–Lissma startas.
Brännkyrka & Södertörns Trafik AB, BST, bildas
Linjenummer införes
- 1931 15 maj öppnas linjen Ringvägen-Årsta Havsbad
Norrby får trafik året om.
De ett år gamla linjenumren ändras
- 1933 BST flyttar alla sina linjer till Ringvägen.
- 1936 BST tar över linjerna Handen–Vendelsö och
Västerhaninge–Årsta Havsbad
- 1938 Wallenberg köper trafiken och bildar Busstrafiken
Stockholm–Södertörn, BSS.
- Nuvarande bussgaraget invigs.